

Tromsø kommune

Eierskapsmelding 2008

Tromsø ASVO as, Tromsø parkering KF og Tromsø Kulturhus KF

Vedtatt i kommunestyret 28.05.2008

Tromsø kommune
www.tromso.kommune.no

I kommunestyrets møte 28. mai 2008, sak 96/08, ble det fattet følgende vedtak:
Kommunestyret slutter seg til rådmannens opplegg for arbeid med kommunens eierskap

Innholdsfortegnelse

KAP. 1. INNLEDNING	1
KAP. 2. STYRINGSMULIGHETER VED DE ULIKE SELSKAPSFORMER.....	2
2.1 KOMMUNALE FORETAK (KF)	2
2.2 INTERKOMMUNALE SELSKAP (IKS).....	3
2.3 AKSJESELSKAP (AS)	4
2.4 STIFTELSE	4
2.5 OPPSUMMERING	5
KAP. 3 OPPFØLGING ETTER EIERSKAPSMELDINGEN 2006.	6
3.1 MØTESTRUKTUR	6
3.2 UTVIKLING AV PORTEFØLJESTRUKTUREN.....	6
3.3 EIERSKAPSPOLITIKK	7
3.4 VERDIVURDERING AV SELSKAPER	7
KAP. 4. AKTUELLE UTFORDRINGER – VEIEN VIDERE	8
4.1 UTBYTTESTRATEGI / AVKASTNINGSKRAV	8
4.2 TILPASNING AV ORGANISASJONSFORMER	10
4.3 STRATEGIER FOR FORETAK OG SELSKAPER.....	10
4.4 KOMPETANSEOPPBYGNING OG ORGANISERING.....	12
VEDLEGG 1 OVERSIKT OVER KOMMUNALT EIERSKAP I FORETAK OG SELSKAPER.....	14
VEDLEGG 2 KOMMUNALE FORETAK, SELSKAPER OG STIFTELSE FORDELT PÅ FORMÅL	16
VEDLEGG 3 ÅRSHJULET FOR KONTAKT MED KOMMUNALE FORETAK, SELSKAPER OG STIFTELSE	18

Kap. 1. Innledning

Tromsø kommune har i dag fem kommunale foretak, er deleier i tre interkommunale selskap og eier/deleier i flere aksjeselskap.

Det er flere store utfordringer knyttet til et aktivt eierskap, utfordringer som handler om å avklare gjensidige krav og forventninger.

KS har derfor i 2007 anbefalt kommunene å foreta en årlig politisk gjennomgang av virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter eller interkommunale organer - i form av en eierskapsmelding. En slik eierskapsmelding utarbeidet Tromsø kommunen allerede i 2006. Meldingen ble behandlet i kommunestyret 29.mars 2006.

En eierskapsmelding bør etter KS oppfatning som minimum ha tre hovedpunkter;

1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid med selskapene.
2. Politiske og juridiske styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformene.
3. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder vedtektsrevisjon.

KS sier videre om hensikten med eierskapsmeldingen:

En eierskapsmelding vil kunne gi flere ringvirkninger utover det å sikre nødvendig styringssignaler til selskapene og tydeliggjøre lokalpolitikernes ansvar. Det vil bidra til å skaffe til veie en oversikt over kommunens samlede virksomhet, det vil gi de folkevalgte en mulighet til å sette seg inn i de juridiske styringsmulighetene som ligger i de ulike selskapsformene og det vil bidra til mer åpenhet overfor omverden i forhold til den samlede kommunale virksomhet. Gjennom en eierskapsmelding kan kommunen dessuten gi mer overordnede styringssignaler til selskapsstyrene, f eks politiske målsettinger knyttet til miljø, likestilling, etikk osv. Eierskapsmeldingen bør reflektere det rettslige ansvarsmessige forholdet mellom selskapsform og eier.

Det er ikke anbefalt at kommunestyrene i eierskapsmeldingen detaljstyrer selskapene, men bidrar til å sikre samhandling og kommunikasjon mellom eierorgan og kommunestyret overfor selskapene og omverden.

Da kommunestyret behandlet eierskapsmeldingen i 2006, ble det fattet slikt vedtak:

1. Kommunestyret slutter seg til anbefalingene i meldingen om Retningslinjer for eierskap i kommunens selskap og foretak.
2. Kommunestyret ber rådmannen videreutvikle de forslag som krever bearbeidelse før de kan iverksettes.
3. Det skal årlig legges fram en Eiermelding innen utløpet av andre kvartal.
4. Det skal være representert minst 40 % av hvert kjønn i styrene.

5. Ansatte i KF, skal på lik linje med øvrige kommunalt ansatte ivaretas gjennom kommunens omstillingsreglement/stillingsbank ved eventuell overtallighet. Rådmannens bes lage en vurdering i forhold til felles personalpolitiske retningslinjer herunder attføring, HMS etc. mellom kommunen og de ulike kommunale foretakene og komme tilbake til kommunestyret med en egen sak om dette.
6. Årlig verdivurdering av alle kommunens selskaper og eierandeler gjennomføres i forbindelse med økonomiplanbehandlingen.

Eierskapsmeldinga 2006 var en viktig milepæl i prosessen med å utvikle en kommunal eierstrategi, med hovedvekt på kommunale foretak. Eierskapsmeldinga 2006 gir overordnede retningslinjer vedr økonomisk styring/avkastning og annen oppfølging av foretak/selskap. Den angir også retningslinjer for styresammensetning.

I denne meldinga tar en fatt i en del av temaene som ble drøftet i meldinga fra 2006, blant annet retningslinjene for styresammensetning. I denne meldinga tas også en gjennomgang av formelle styrings- og påvirkningsmulighet som lovverket gir for de ulike selskapsformer. Eiermeldingen drøfter noen dilemmaer omkring det å være eier. Det er viktig at kommunen er tydelig og bevisst på hvordan styringen skal skje. Meldinga går ikke inn på formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til hvert enkelt selskap. Det vil en vurdere å ta opp i neste melding. Selv om kommunale foretak har en friere stilling enn resultatene, utgjør de likevel en del av den kommunale tjenesteytingen. I et eget avsnitt ser vi på eierinteressene i et sektorpolitisk perspektiv.

Kap 2. Styringsmuligheter ved de ulike selskapsformer.

2.1 Kommunale foretak (KF)

Opprettelse og drift av kommunale foretak er regulert i kommunelovens kap. 11, §61 - §75.

Et kommunalt foretak er en utskilt og ganske frittstående del av kommunens forvaltning, men er ikke et eget rettssubjekt, Reglene om kommunale foretak er utformet med sikte på organisering av mer forretningspreget virksomhet i kommunal regi. Det er imidlertid kommunen som i siste instans er part i foretakets avtaler og som hefter for de forpliktelser som foretaket pådrar seg.

Kommunestyret er generalforsamling og oppnevner styre og bestemmer vedtekter. Det er styret som ansetter direktør. Direktøren har ansvar for daglig drift og rapporterer til styret. Rådmannen har ikke instruksjonsmyndighet overfor styret, men kan utsette gjennomføringen av vedtak inntil saken er behandlet i kommunestyret. Styret og direktør har myndighet til å binde kommunen utad, men ikke lenger enn den tildelte kompetansen gir grunnlag for.

KF har videre fullmakter og større handlefrihet enn RE. I praksis godkjenner kommunestyret KF'ets budsjett, og styret står etter dette relativt fritt med hensyn til sine disposisjoner innenfor dette. Formelt sett kan kommunestyret som eier gi sine

retningslinjer, men normalt er dette gjort ved relativt vide formuleringer gjennom vedtektene.

Denne organisasjonsformen velges gjerne når kommunen ønsker å ha sterk politisk påvirkning på ulike sider ved driften. Ved å organisere virksomheten i et KF bestemmer kommunen foretakets rammebetingelser gjennom vedtak om kapitalgrunnlag og vedtekter. Det er naturlig at kommunen, som eier, krever avkastning på investert kapital og andel av eventuelt overskudd.

Daglig drift kan også påvirkes gjennom etiske retningslinjer, krav til faglige mål og valg av styre. At KF ikke er en selvstendig juridisk enhet, men inngår som en del av kommunen, betyr at kommunens avtaleverk med arbeidstakerne også gjelder for KF-ene.

Kravet til avkastning må sees i et langsiktig perspektiv ut fra forventinger om det enkelte foretaks inntjeningspotensiale.

I næringslivet besluttes utbytte på bakgrunn av regnskapstall. Avkastningskrav fra kommunale foretak besluttes i Tromsø kommune i forbindelse med budsjettbehandling. Dette gjør at beløpet som fastsettes er en "overføringsavgift" fra foretaket, og ikke et utbytte i aksjelovens forstand.

Størrelsen på dette beløpet får betydning for foretakets konkurransesituasjon. Det er derfor viktig at styret behandler dette perspektivet i sitt budsjettforslag. Kommunestyret står imidlertid fritt til å beslutte størrelsen på "overføringsavgiften". Fordi "overføringsavgiftene" inngår som en ordinær inntekt i konsernregnskapet vil en eventuell endring av beløpet måtte inngå i en balansert budsjettregulering.

2.2 Interkommunale selskap (IKS).

Interkommunale selskaper må etableres og drives med utgangspunkt i Lov om interkommunale selskaper. Hensikten med denne loven er å gjøre det forsvarlig å etablere interkommunalt samarbeid om lovpålagte oppgaver i forbindelse med tjenesteyting til innbyggerne og offentlig myndighetsutøvelse. IKS kan også brukes til interkommunalt samarbeid som har et visst forretningsmessig preg. Da som alternativ til aksjeselskap.

Et interkommunalt selskap er en selvstendig juridisk enhet. Den enkelte deltaker hefter for en brøkdel, tilsvarende eierandelen, av selskapets forpliktelser.

Ved etablering av et interkommunalt selskap skal det opprettes en skriftlig selskapsavtale. I Lov om interkommunale selskaper, § 4, beskrives de punktene som må være med i en selskapsavtale. Her bestemmes deltakernes innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser overfor selskapet. Videre bestemmes antall medlemmer i representantskapet og hvor mange medlemmer den enkelte deltaker oppnevner.

Representantskapet er det høyeste organ for et IKS. Representantskapet velger styre for selskapet.

Kommunestyret har små styringsmuligheter etter at et IKS er etablert. Kommunen skal velge medlemmer til representantskapet og kan gjennom disse gi signaler og synspunkter til selskapet. Årsmelding og regnskap skal legges fram for kommunestyret til orientering. I denne sammenheng kan kommunestyret uttrykke synspunkter vedr. driften av selskapet, men kan ikke gi direkte pålegg til selskapet.

Tromsø kommunes målsetting med å delta i interkommunale selskaper er primært å bidra til at regionen får et sterkt faglig miljø innen ulike offentlige oppgaver. Det gjelder både tjenesteyting til innbyggerne og offentlig myndighetsutøvelse. Det vil også være i samsvar med kommunens målsetting om oppgaver av næringsmessig karakter blir organisert som et IKS.

2.3 Aksjeselskap (AS)

Aksjeselskap må etableres og drives med utgangspunkt i aksjeloven. På møte i generalforsamlingen kan eierne stille krav og gi signaler til selskapet. Dersom det stilles krav til styret eller til driften av selskapet som er av prinsipiell art, må disse nedfelles i vedtektene. Vedtak må da fattes med nødvendig flertall. Styret, som er selskapets øverste myndighet mellom generalforsamlingene, må først og fremst holde seg innenfor rammen av selskapets vedtekter.

Mellom generalforsamlingene har eierne ikke ordinære muligheter til å påvirke driften av selskapet.

De fleste aksjeselskap der kommunen er medeier, ble etablert for å løse spesielle lokale eller regionale utfordringer. Troms Kraft AS og TFDS AS er eksempler på aksjeselskap som ble etablert med regional innsats. Målsettingen var å skape nødvendig infrastruktur både for bosetting og næringsutvikling.

Selskaper som ble etablert for å løse lokale kommunikasjonsoppgaver er ofte organisert som aksjeselskap. Tromsø kommune er i dag medeier i seks slike selskaper, hvorav tre har geografisk nedslagsfelt i Tromsø kommune.

Videre har Tromsø kommune eierskap i tre aksjeselskap som arbeider med å utvikle varig tilrettelagte arbeidsplasser.

Innenfor kultur og idrett har Tromsø kommune aksjer i fem selskaper mens kommunen er medeier i to miljøselskaper.

Kommunen bruker også aksjeselskap til å fremme generell næringsutvikling. Dersom vi regner med Troms Kraft AS og Hurtigruten Group AS har Tromsø kommune aksjer i seks slike selskaper.

2.4 Stiftelser

Etablering og drift av stiftelser skal skje i medhold av Lov om stiftelser. En stiftelse kan være en alminnelig stiftelse eller en næringsstiftelse. I denne sammenheng vil vi bare ta med næringsstiftelser. En stiftelse er en selvstendig juridisk enhet.

Når stiftelsen er opprettet har oppretteren ikke lenger rådighet over formuesverdien. Stiftelsesformen er derfor dårlig egnet på områder der en ønsker å drive en aktiv næringspolitikk. Tromsø kommune har etablert to stiftelser; Nordlysfestivalen og den kommunale boligstiftelsen. Disse brukes aktivt innen henholdsvis kultur og boligpolitikken.

2.5 Oppsummering

Bruk av KF og IKS gir kommunen mulighet til å organisere tjenester mer selvstendig i forhold til resten av kommunen. De to formene er primært ment for virksomheter som er selvfinansierende eller av mer forretningsmessig karakter og som kan drives godt uavhengig av kommunens øvrige virksomhet. Selskapsformene brukes i forbindelse med monopolpreget virksomhet og når ansvarsbegrensningen ikke er reell.

Aksjeselskap brukes når andre eiere enn kommuner skal delta, og når det ønskes reell ansvarsbegrensning.

Sammenlignet med aksjeselskap gir KF/IKS en del økonomiske fortrinn som lavere rente på lån (1-3 % avhengig av kredittrisiko til eventuelt AS), gunstigere egenkapitalisering, vanligvis ikke skatt på overskudd. Andre fordeler ved KF formen: at kommunestyret godkjenner budsjetter og at styrene står relativt fritt mht disponering innenfor det godkjente budsjett, utnyttelse av stordriftsfordeler f. eks innkjøp, ferdige reglementer, systemer og ordninger eks pensjonsordning fra kommunen kan tas i bruk, kortere beslutningsveier, muligheter for direkte dialog med ordfører/politisk ledelse. Begrensningene i foretaksmodellen ligger i at hele eller deler av overskuddet kan dras inn, og at dette kan bli en uforutsigbarhet i forhold til framtidige investeringer og fornying. Kommunestyret kan også gi retningslinjer og gjøre vedtak som overprøver vedtak styret har gjort.

Ved AS er generalforsamlingen øverste myndighet, ved IKS representantskapet og ved KF kommunestyret. Bestemmelsene om styrets oppgaver og myndighet er tilnærmet lik. Det samme gjelder daglig leders oppgave. Styring av et heleid kommunalt AS i forhold til IKS og KF blir mer et spørsmål om hvordan en velger å utforme vedtekter og å utøve styring og ledelse enn valg av selskapsform.

Kap. 3 Oppfølging etter eierskapsmeldingen 2006.

3.1 Møtestruktur

Rådmannens kontakt mot de kommunale foretakene er etter hvert blitt etablert som faste rutiner med fire møter årlig. I april og oktober er det fellesmøter der både administrasjon og styreledere møter, mens møtene i januar og august er med den administrative ledelse i de kommunale foretakene.

Daglig leder for kommunale foretak inviteres nå til rådmannens månedlige enhetsledermøter hvor de har fått mulighet til å ta opp sine utfordringer.

Kontakten mellom de kommunale foretakene og politisk og administrativt nivå synes nå å fungere tilfredsstillende. Også foretakenes kontakt mot de faglige miljøene har bedret seg vesentlig det siste året.

I februar 2007 ble det avholdt et møte der styreleder og direktør i alle aksjeselskap og interkommunale selskap med kommunal eierinteresse ble invitert. Ledelsen i de aksjeselskap der kommunen har en betydelig aksjepost ble også invitert til kommunens årlige eierskapsmøte i oktober. Målsettingen er å komme fram til en mer permanent kontaktstruktur.

3.2 Utvikling av porteføljestrukturen

I løpet av det siste året er det skjedd enkelte endringer i kommunens porteføljestruktur. Avfallsbehandling Tromsø KF, MiljøXpert Tromsø KF samt store deler av renovasjonskontoret er samlet i Remiks Tromsø KF. Det nye kommunale foretaket ble opprettet fra 01.01.2007.

Tromsø kino KF er nå etablert som et IKS sammen med Alta kino KF. Dette nye interkommunale selskapet heter Aurora Kino IKS.

Antall kommunale foretak er dermed blitt redusert fra 7 til 5 i løpet av inneværende år.

Antallet interkommunale selskaper der Tromsø kommune er medeier vil i samme periode øke fra 2 til 3.

Aksjeselskapet Tromsø 46664 AS er lagt ned og arbeidet videreføres i rådmannens fag og utviklingsenhet. Kommunens aksjer i Pingvinvask AS ble solgt i slutten av 2006.

Flere nye selskaper er planlagt etablert med kommunal medvirkning. Det gjelder for eksempel etablering av regionalt næringssselskap, selskap for å utvikle et energigjenvinningsanlegg samt selskap for Sjakk OL 2014. Selskapsform er ikke besluttet for alle disse. Det viser imidlertid at kommunens eierportefølje vil være i endring og at kommunens eierstrategi vil måtte ha en dynamisk karakter.

3.3 Eierskapspolitikk

I gjennomføringen av tiltakene i eierskapsmeldingen er det høstet ulike erfaringer. Enkelte av retningslinjene som ble vedtatt ved behandlingen av forrige eierskapsmelding har skapt stor politisk debatt, blant følgende:

"Kommunestyret bør ikke utdele større utbytte enn det som er foreslått fra selskapenes styre, jfr. aksjelovens § 8.2 Beslutning om utbytte."

Intensjonen med å vise til aksjelovens bestemmelser ved behandlingen av de kommunale foretakene var ønske om å skape likevedrige konkurranseforhold. Utbytte fra aksjeselskaper besluttes når regnskapet foreligger. I Tromsø kommune har imidlertid kommunestyret valgt å budsjettere med forventet avkastning fra de kommunale foretakene før årets begynnelse. Så lenge denne praksisen følges vil det ikke være relevant å omtale avkastningskravet som utbytte i aksjelovens forstand.

Forslaget om opprettelse av valgkomité for kommunale foretak og selskaper ble fulgt opp med sak til formannskapet i møte 16.10.06. Her ble det fattet følgende vedtak:

"Saken utsettes til etter kommunevalget i 2007."

Det er nå etablert fast rutine med å legge protokoller fra generalforsamlingene fram for kommunestyret.

3.4 Verdivurdering av selskaper

I forbindelse med regnskap 2007 er det foretatt en gjennomgang av verdien på kommunens anleggsverdier, herunder bokførte aksjeverdier. God generell kommunal regnskapsskikk (GKRS) anbefaler blant annet at;
"anleggsmidler skal nedskrives til virkelig verdi i balansen ved verdifall som forventes ikke å være forbigående."

Dette har medført at kommunen blant annet har nedskrevet verdien av kommunens aksjer i Hurtigruten Group ASA med 12 mill.kr.

Det har vært vanlig å legge til grunn anskaffelsesverdi ved fastsettelse balanseførte verdier i kommunale selskap. Markedsverdi er ofte vanskelig å anslå all den tid de fleste kommunale selskaper ikke er børsnoterte eller opererer i et ordinært marked. Verdivurdering av kommunale selskaper er stort sett blitt gjort i forbindelse med transaksjoner, emisjoner ect.

Kap. 4. Aktuelle utfordringer – veien videre

Rådmannen ønsker å ta om noen problemstillinger og utfordringer knyttet til kommunens eierskap som bør settes på dagsorden. Det er spesielt knyttet opp til vurderinger av selskapsstrategi, bevisstgjøring av kommunens rolle som eier og ressursbruk ovenfor kommunale selskaper.

4.1 Utbyttestrategi / avkastningskrav

Tromsø kommune hadde pr. 31.12.06 regnskapsverdi på kommunens selskaper på om lag 840 mill.kr. Markedsmessig er imidlertid verdien langt høyere, blant annet er verdien av kommunens aksjer i Troms Kraft høyere enn det som er regnskapsført. Totalt sett vurderes verdien av kommunens selskapsportefølje til nærmere 2 mrd.kr. Det er mao store verdier som Tromsø kommune er forvalter av gjennom sitt eierskap.

I nåværende eiermelding fremkommer hvilke generelle hensyn som skal tas ved fastsettelse av årlig utbytte ovenfor kommunale selskaper;

- Samfunnsmessig måloppnåelse og lovmessige forhold
- Kapitalstruktur i selskapet
- Økonomisk resultat, kapitalbehov og fremtidig investeringsbehov

Det ble videre påpekt at kravet til utbytte bør sees i et langsiktig perspektiv ut fra forventninger om det enkelte selskaps inntekspotensiale.

KS eierforum er inne på noe av det samme, og anbefaler at eierne skal ha ett bevisst forhold til en eventuell forventet avkastning. For selskaper som opererer i ett marked, skal utbyttestrategi klargjøres og deretter fremmes for eierorganet. Det er viktig at eiers forventninger om utbytte settes slik at selskapets formål kan realiseres.

Det er viktig å skille mellom avkastningskravet, som er et mål på den fremtidige verdiskapning i selskapet (forventet forrentning), og utbyttet som er den delen som eier tar ut av foretaket.

Avkastningskravet vil normalt tilsvare den forrentning som kunne vært oppnådd ved en alternativ plassering av kommunens midler. I offentlig sektor er det vanlig å benytte gjennomsnittlig lånerente.

Med utbyttepolitikk forstås de langsiktige retningslinjer for hvordan avkastningen skal disponeres, dvs hvor mye som skal utbetales til eieren og hvor mye som skal beholdes i foretaket.

De forventninger til utbytte kommunen har bør vurderes opp fra opp mot en flere kriterier;

- Strategi
 - Er selskapet nylig etablert og er i en vekstfase taler det for lavere utbytte

- Har selskapet som mål om å optimalisere driften taler det for høyere utbytte
- Kapitalstruktur og finansiell styrke
 - Har selskapet sterk finansiell soliditet da taler det for høyere utbytte
 - Har selskapet høy likviditetsgrad da taler det for høyere utbytte
- Investeringsplaner / Investeringshistorikk
 - Har selskapet planer om investeringer da taler det for lavere utbytte
 - Har selskapet vist evne til å foreta fornuftige investeringer da taler det for lavere utbytte
- Markedssituasjon / Konkurrenter
 - Utbyttegrad i sammenlignbare selskaper

For selskaper med begrenset ansvar er det lovfestet krav til forsvarlig egenkapital. Det er eiernes ansvar å sørge for at selskapene har forsvarlig selskapskapital, og styret har handleplikt dersom egenkapitalen blir for lav. Samtidig bør ikke selskapene akkumulere høyere egenkapital enn hva som er nødvendig på forrentningsmessig grunnlag for å oppnå eiernes mål med selskapet.

I Tromsø kommune er det få selskaper som har betalt utbytte(overførte inntekter) de senere år;

<u>Aksjeselskap</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>
Troms Kraft AS:	Kr 40 000 000,-	Kr 40 000 000,-
Pingvinvask AS:	Kr 60 000,-	
Rekom AS:	Kr 5 884,-	Kr 14 552,-

<u>Kommunale foretak</u>		
Troms Parkering KF:	Kr 650.000,-	Kr 500000,-
Miljøexpert KF (Nå; Remiks KF):	Kr 3 200 000,-	
Avfallsbehandling KF (Nå; Remiks KF):	Kr 1 400 000,-	

Pingvinvask AS ble solgt i desember 2006, og Remiks KF er i en økonomisk situasjon som ikke tilsier uttak av utbytte fra selskapet de neste år. Det er mao få selskaper i nåværende portefølje hvor man kan forvente fremtidig utbytte.

Troms kraft AS er økonomisk sett det klart mest betydningsfulle selskapet for kommunen. Selskapet er Nord-Norges største og ledende energikonsern med en årlig omsetning på 2,6 mrd.kr. Selskapet er 100 % offentlig eid, hvor Troms fylkeskommune eier 60 % mens kommunen eier 40 %. De senere år er det blitt utbetalt ett årlig utbytte på 100 mill.kr fra selskapet, hvorav da kommunens andel har utgjort 40 mill.kr.

Troms Kraft AS er ett finansielt meget solid selskap med høy egenkapitalandel, god likviditet og tilfredsstillende evne til gjeldsbetjening. Sammenlignet med andre kraftselskaper er bokført egenkapital høy, samtidig som avkastning på egenkapital er lite tilfredsstillende.

4.2 Tilpasning av organisasjonsformer

Foretaksorganiseringen gir i utgangspunktet foretakene en relativt fri rolle. Det er viktig at eier ikke agerer som om at foretakene er innenfor en vanlig etatsmodell, men gir styrene det ansvar de er tillagt etter loven. Verken rådmann eller kommunestyret kan instruere foretakene direkte. Kommunestyret skal styre via budsjett- og økonomidebatt. Ordfører kan på vegne av kommunestyret utnevne/delegere til rådmann å ha kontakt med foretaket, som jo er gjort hos oss. Da skal dette også meddeles politikerne.

Retningslinjene som ble vedtatt i eierskapsmeldinga i 2006 legger opp til at eier skal ha et ryddig forhold til sine foretak.

Tromsø kommune eier flere foretak som driver i direkte konkurranse med private aktører. Samfunnet er opptatt av like konkurransevilkår. Problematikk knyttet til konkurranse, EØS-regler, skattlegging, krysssubsidiert og organisering er velkjente problemstillinger for kommunen. Det er viktig at både politikere og administrasjon er fortløpende oppdatert her. På landsbasis ser man at virksomheter innenfor teknisk sektor, kommunale fellestjenester (IT, trykkeri, regnskap, innfordring mv.), barnehager, sykehjemsdrift, renovasjonstjenester, kino, og parkering mv ofte organiseres som KF eller AS. I Tromsø kommune foregår det en fortløpende vurdering ut fra hva som er hensiktsmessig organisering. I 2004 ble det vurdert om barnehagene skulle organiseres som foretak, men en valgte da å beholde disse innenfor enhetsmodellen.

Innenfor enkelte forvaltnings- og forretningsområder som i dag driftsmessig er organisert som kommunale foretak kan det komme endringer i nasjonale lover og forskrifter som kan medføre en fremtidig omorganisering fra KF til IKS eller AS. Som eksempel kan nevnes endringen i forurensingsloven sett i forhold til hva som er lovpålagt og hva som er gjenstand for konkurranse innen renovasjon, ny felles parkeringsforskrift for privat og offentlig parkeringsvirksomhet og endringer i havneloven som kan medføre en endring i organisering av havnevirksomheten. I siste omgang er det likevel kommunes egne valg som er avgjørende.

Innenfor dagens regelverk anbefaler Konkurransetilsynet en utskilling av forretningsmessige aktiviteter i egne selskaper. Samtidig anerkjenner de også en samordning av forvaltning og forretning i samme selskap, så lenge det kan vises til samordningsgevinster, dvs til fordel for den lovpålagte tjenesten og/eller begge aktivitetsområder. Disse anbefalingene ble lagt til grunn da Remiks KF ble etablert.

4.3 Strategier for foretak og selskaper.

Kommunens eierskap i forskjellige foretak/selskaper er etablert for å tjene ulike formål. Disse formålene kan endres over tid.

Det er viktig at foretakenes /selskapenes plass i den kommunale tjenesteytingen blir klart definert i kommunens overordnede planer. Når kommunen i sine planer definerer sine forventninger til de ulike selskaper, blir det mulig for selskapene å etablere strategier for å nå disse målene.

Styrken i kommunens påvirkningskraft vil avhenge av flere forhold, spesielt av størrelsen på kommunens eierandel i det enkelte selskap.

I kommunene har det ikke vært vanlig å betrakte egne selskaper, hel- eller deleid, som virkemidler for ulike sektorpolitikker. En av årsakene kan være at styringen av disse selskapene har tillagt den politiske ledelsen direkte, og at rådmannen ikke har opplevd at disse ressursene var tilgjengelig i samme grad som den kommunale forvaltning. Dermed blir selskapene ofte utelatt når en lager overordnede planer. I den videre arbeid med kommunens eierskapspolitikk vil rådmannen vurdere å etablere en instruks/veileder for styrene i foretakene og de selskaper der kommunen har kontroll.

Når selskapene ikke får klare styringssignaler blir også deres mulighet til å følge opp kommunale målsettinger redusert. Dermed avtar også den kommunale nytteverdien av eierskapet.

I Tromsø kommune er bildet på dette feltet sammensatt. Som nevnt overfor fungerer kontakten mot de kommunale foretak godt. Når det gjelder aksjeselskap kan Troms Kraft AS være eksempel på et selskap som følges tett opp av kommunen. Men det finnes også selskaper hvor oppfølgingen har et betydelig forbedringspotensiale. For å få en optimal avkastning av de kommunale investeringer i selskaper vil rådmannen gå gjennom de ulike selskaper med sikte på å få en større grad av samordning mot kommunens aktivitet. En fordeling av de større selskapene på formål er vist i vedlegg 2.

I forhold til arbeidet med neste års eiermelding ser rådmannen for seg følgende sentrale tema ;

Nærmere fokus og gjennomgang på kommunens aksjeportefølje

Gjennomgang og revidering av formål og selskapsstrategi for sentrale kommunale selskaper
--

Dialog med majoritetseier i Troms Kraft AS, fylkeskommunen, slik at eierstrategi er i samsvar med;
--

- fastsettelse av forventet avkastningsmål for selskapet- fastsettelse av utbyttepolitikk for selskapet- kapitalstruktur, herunder størrelse på egenkapital- fremtidige investeringsplaner og Troms Kraft rolle som bidragsyter for lokal og regional utvikling

Vurderinger av hensiktsmessig selskapsform for enkelte kommunale selskaper
--

Som nevnt har Tromsø kommune i dag eierinteresser i kommunale selskaper som forvalter store samfunnsmessige og økonomiske verdier. Det er videre planer om etablering av flere selskaper som skal forvalte kommunale interesser. Det er nok å nevne etablering av nytt energigjenvinningsanlegg og utvikling av Tønsnes næringsområde. Kommunestyret har nylig behandlet forprosjektrapporten for Tønsnes havn, industri- og næringsområde. Kommunestyret vedtok her å be rådmannen sammen med Tromsø Havn KF å utrede spørsmålet om organisering knyttet til framtidig forvaltningsstrategi- og eierskapsmodell(er) for delområdene I1, I2 og HL, herunder finansieringsmodeller for gjennomføring av de tiltak som ikke etableres gjennom tilrettelegging for I3.

4.4 Kompetanseoppbygning og organisering

Utviklingen stiller krav til endret kompetanse og ressursbruk fra flere ledd i administrasjonen. Særlig blir det viktig å bygge opp sterkere forretningsmessig kompetanse i kommuneadministrasjon.

I dag er arbeidet med kommunale selskaper fordelt på ulike personer med forskjellig fagkompetanse og spredt på ulike støtteenheter og avdelinger. Det er imidlertid ingen som har arbeidet med kommunale selskaper som sin primære arbeidsoppgave, noe som gjør at problemstillinger knyttet til kommunalt eierskap blir nedprioritert.

I lys av siste tids utvikling med etablering av flere kommunale selskaper, økt fokus på kommunalt eierskap og med tanke på hvilke store verdier som forvaltes gjennom kommunale selskaper ønsker rådmannen at det settes av større administrative ressurser innenfor fagfeltet.

KS Eierforum foreslår at det bør gjennomføres obligatoriske kurs for samtlige folkevalgte i de ulike aspekter knyttet til eierstyring. Dette begrunnes med økt antall kommunale selskaper samt forskning som viser at politikerne generelt har liten kompetanse knyttet de juridiske styringsformer som ligger i og mellom aksjeloven, lov om interkommunale selskaper og kommuneloven.

Rådmannen ser det av betydning at kommunens folkevalgte bevisstgjøres i forhold til kommunal eierstyring.

Rådmannen foreslår

Det gjennomføres kurs i eierstyring i regi av kommunen som alle folkevalgte i Tromsø kommune bør gjennomføre innen utgangen av 2008.

Det bør videre tilbys oppfølgingskurs etter 2 år som styrker kompetansen til de folkevalgte innenfor fagområdet.

Vedlegg 1 Oversikt over kommunalt eierskap i foretak og selskaper.

1. Kommunale foretak		Totalkapital
Remiks Tromsø KF		88 557 218
Tromsø Parkering KF		190 905 562
Kulturhuset KF		59 161 582
Tromsø Miljøpark KF		126 176 863
Tromsø Havn KF		333 242 280
2. Akjeselskap		Aksjekapital
	Eierandel	
Troms Kraft AS org 979468792	40 %	200 000 000
Hurtigruten Group ASA org 916882173	0,9 %	11 064 347
Alfheim Stadion AS org 940847184	56,3 %	2 502 000
Destinasjon Tromsø AS org 941522203, 36526 a 25	62,5 %	913 150
Tromsø Industribygg AS org 931012193, 750 a 1000	100 %	750 000
Miljøexpert AS org 984368615	20 %	503 500
Polarhallen AS org 971101695 36 a 10000	33 %	330 000
Tromsø Veg AS org 946677183	67 %	200 000
AS Ryaforbindelsen org 936973930 50 a 200	37,9 %	149 800
Tromsø Asvo AS org 852190582	100 %	100 000
Storelva Idrettspark AS org 984705034	27,9 %	100 000
Tromsprodukt AS org 919302755, 122 a 500	23,5%	61 000
Rekom AS org 979518013	0,64 %	45 000
Tromsø 2018 AS orgnr. 885876722	100 %	36 000
Filmparken AS org 914772141, 26754 a 1,-		26 754
Bredbåndsfylket Troms AS org 986358013	0,8%	16 000
AS Hålogaland Teater org 920093914, 25 a 500	25 %	12 500
Langesundforbindelsen AS org 941704956 40 a 250	8.1%	10 000
Peterborggt 21-29 AS org 931271857, 3 a 3000		9 000
BRL Conr Holmboes veg 8-10-12-14 AS org 931272284		7 500
AS Myreng Borettslag 17, 19-21 org 932548372		6 500
Grønnegata 52-56 AS org 931273523, 1 a 3500		6 250
Gågaten AS org 966697083, 1 a 3000		3 000
Bjarkøyforbindelsene AS org 979928467 10 a 100		1 000
Skalandtunnelene AS org 931152971 10 a 100		1 000
Galvano AS org 911918269 25 a 3,-		75
3. Andelslag		Andelsinnskudd
Tromsø Boligbyggelag AL org 847890622, 500 a 100		50 000
Brensholmen/Sommarøy Vannverk AL org 970191062		9 000
Blokkbygg Hanslund org 951881171 9 a 500		4 500
AL Biblioteksentralen org 910568183, 12 a 300		3 600
AL Blokkbygg Elverhøy syd org 963116128, 6 a 500		3 000
Slåttnes Vannverk AL org 970548394, 1 a 2500		2 500
Terassen org 948471108, 15 andeler a 100,-		1 500
Granittvegen org 950939745, 14 andeler a 100,-		1 400
Samisk Avis AL org 930494747, 20 a 50		1 000
Myrland org 850557942, 8 andeler a 100,-		800

Krokeleva org 948680254, 6 andeler a 100,-		600
Øvre Malmvegen org 948926458, 6 andeler a 100,-		600
Kvartsvegen org 948679434, 5 andeler a 100,-		500
Lunheim org 948678551, 5 andeler a 100,-		500
Elverhøy nord org 948627507 4 andeler a 100,-		400
Håpet 3 org 951224413 4 andeler a 100,-		400
Myrheim 1 org 948627329, 3 andeler a 100,-		400
Måsevegen org 948627418, 4 andeler a 100,-		400
Glimmervegen org 853815942, 4 andeler a 100,-		400
Håpet 1 org 952970836, 3 andeler a 100,-		300
Håpet 2 org 950739592, 3 andeler a 100,-		300
Myrheim 2 org 946204692, 3 andeler a 100,-		300
Knausen org 948675714, 3 andeler a 100,-		300
Tromvik Vannverk AL org 970191089 1 a 250		250
Olsgård 2 org 950221933, 2 andeler a 100,-		200
Storsteintun 1 og 2 org 948778300 1 andel a 100		100
Rypevegen org 948779382, 1 andel a 100,-		100
Gneisvegen org 951224235, 1 andel a 100,-		100
4. Interkommunale selskap		Innskutt kapital
KomRev Nord IKS org 986574689	26.25%	1 197 128
K-sekretariatet IKS org 988064920	28,6 %	239 248
Aurora Kino IKS	70.0%	2 984 219

Vedlegg 2 Kommunale foretak, selskaper og stiftelser fordelt på formål

Ansvar for oppfølging av kommunale foretak og eierskap i selskaper og stiftelser er ulikt organisert i de forskjellige kommunene i Norge. Noen har sentralisert denne funksjonen, mens andre har fordelt oppfølgingsansvaret på sektorer, gjerne med en sentral enhet som har et faglig og overordnet ansvar.

I Tromsø kommune har det ikke vært ført noen enhetlig politikk på dette området. Rådmannen vil foreslå at dette spørsmålet tas opp til vurdering.

For å få et bilde av omfanget innenfor de ulike sektorene er det laget en oversikt for de aktuelle resultatenheter. I tillegg til disse har Tromsø kommune eierskap i flere selskaper som forvaltes av de kommunale foretakene.

Kultur og idrett

Kommunale foretak	Tromsø Kulturhus KF
Interkommunale selskap	Aurora kino IKS
Aksjeselskap	Filmparken AS, A/S Hålogaland teater, Polarhallen AS, Alfheim Stadion AS, Storelva Idrettspark AS
Stiftelser	Nordlysfestivalen , Tromsø Internasjonale filmfestival, Arctic Moment, Perspektivet museum

Eiendom

Kommunale foretak	Tromsø Parkering KF, Tromsø Miljøpark KF
Aksjeselskap	Gågaten AS Tromsø, Ryaforbindingen AS, Tromsø Veg AS.

Boligkontoret

Aksjeselskap	BRL Conr. Holmboes veg 8-10-12-14 AS, Grønnegt. 52-56 AS, AS Myreng Borettslag 17, 19-21
Stiftelser	Den kommunale boligstiftelsen

Omsorg

Aksjeselskap	Tromsø ASVO AS, Tromsprodukt AS
--------------	---------------------------------

Næring og distrikt

Kommunale foretak	Tromsø Havn KF, Remiks Tromsø KF
Interkommunale selskap	KomRev Nord IKS, K-sekretariatet IKS
Aksjeselskap	Destinasjon Tromsø AS, Tromsø 2018 AS, Miljøexpert AS, Bredbåndsfylket AS, Rekom AS,

Langesundforbindelsen AS, Bjarkøyforbindelsene AS,
Skalandtunellene AS

Finans

Aksjeselskap

Troms Kraft AS, Hurtigruten Group, Tromsø Industribygg
AS

Vedlegg 3 Årshjulet for kontakt med kommunale foretak, selskaper og stiftelser

<u>Tidspunkt/frister</u>	<u>Møte/oppgave</u>
01.01.2008	Styrets innstilling til budsjett oversendes rådmannen – siste frist.
11.01.2008	Administrativt møte; Rådmannen - foretakene
30.01.2008	Budsjett for foretakene behandles i kommunestyret.
08.02.2008	Regnskap 2007 m/noter avlagt av foretakets styre.
31.03.2008	Årsberetning 2007
20.04.2008	Økonomisk rapportering pr. 31.03.
28.05.2008	Eierskapsmeldingen i K.styret
28.05.2008	Regnskap med noter behandles av kommunestyret
09.06.2008	Ordførermøte med foretakene.
22.08.2008	Administrativt foretaksmøte
20.09.2008	Økonomisk rapportering pr. 31.08
7/8.10.2008	Politisk møte med foretak og selskaper.
Nov	Budsjett 2009 oversendes rådmannen